

Ópusztaszer: legenda és valóság

Vita a telepítésről

Pusztaszer legenda és valóság. A hagyomány szerint a honfoglaló magyarok a mai Ópusztaszer környékén tartották meg az első „országgyűlést”. Itt verték le a földosztás első karóit a Pallaviciniek cselédei. Vérszerződés, Ond leszármazottainak monostora, tatárjárás, virágzó mezőváros, pusztulás, millenium, második honfoglalás... Néhány fogalom, benne egész történelmünk, s valamennyi kötődik Pusztaszerhez.

Meddig pörgessük vissza a végteleen időt, a történelem mutatóját? *Trogmayer Ottó*, a Csongrád megyei Múzeumok igazgatója és kiváló régész szerint csak az 1960-as évekig. Szerinte az emlékpark építése már maga történelem.

— Erdei Ferenc ötlete volt, ő javasolta a nemzeti emlékpark kialakítását. Ha emlékezetem nem csal, először 1969-ben hívtak össze először egy munkabizottságot, Budapesten, a népfront székházában. Akkor fogalmazódott meg a főmúzeum, a skanzen, a földosztás emlékművének építése. Már abban az időben sokat vitakoztunk, mi, hova kerüljön. Aztán 1970-ben létrejött az a hivatalos szerv, amely azóta is irányítja az ügyeket. Losonczy Pál vezetésével megalakult az Országos Emlékbizottság.

— *Őn a kezdetektől bábáskodik a nemzeti park születésénél. Voltak-e ellenzői az ötletnek?*

— A telepítés miatt addig vitakoztunk csak, amíg az Országos Emlékbizottság nem alakult meg. Többen javasolták, ne Ópusztaszeren legyen az emlékhely, hanem másutt. Volt, aki azzal indokolta álláspontját, Ópusztaszeren nagy területű, jó minőségű földet kivonnánk a művelés alól. No de ez olyan, mintha a mohácsi mezőt Kaposvár mellé helyeznénk, mert ott nem zavarja a térszék gazdálkodását. Aztán egyesek kifogásolták a földöslegés nemzeti romantikát, minek az emlékpark. De

Többé-kevésbé sima a mező. A pusztából emelkedik ki a skanzen, a szabadtéri néprajzi együttes, a mezővárosi és paraszti életforma változásait bemutató szegedi, szentesi tanya, a kovács-, a bognár- és a szíjgyártó műhely, a malkói hagymászigazda háza, a szatócsbolt, pékműhely, a csongrádi belvárosi ház, a tanyai népiskola, az olvasókör. A látványos jelképei történelmünknek. Sok jelkép egy helyen található. Azonban az Ópusztaszeri Nemzeti

1970 után nem állta sorompó útját ügynöknek.

Ledöntötték a régi falakat

— *Amikor elkezdték az építkezést, mit lehetett látni az emlékpark területén?*

— Többnyire bozótot, dudvat, fűvet. De már ott volt a millenniumi emlékmű, egy ártézi kút az 1930-as évekből és a székelykapu. Semmi több, ugyanis a templomot már lerombolták.

— *Tudomásom szerint az 1200 körül épült templomot 1952-ben vagy 53-ban harcok miatt szétlőték.*

— Sajnos, ez igaz. Egy szemtanú mesélte — jelenleg Budapesten él, — ő még látta 1952-ben a 9 méter hosszú, 7 méter magas falat, amelyet az ott gyakorlatozó magyar katonák döntöttek le. Mint köztudott, az ötvenes években nem nagyon védték régi emlékeinket. Az ismerősömtől még egy sztorit is hallottam erre: egy alhadnagy azért haragudott az ősi falakra, mert mögé bújtak el a katonák cigarettáznia. Amikor 1970-ben elkezdtük az ásásokat, tábori latrínát találtunk, tehát valóban nem is olyan rég katonák is megfordultak ezen a vidéken.

— *A régészeti ásások — melyeket Ön vezetett — bizonyították-e Anonymus állítását?*

— Rendkívül bonyolult kérdés. Anonymus szerint, mert így értelmezzük, Szeren volt az első országgyűlés. Árpádék negyven napig

Történelmi Emlékpark még nem készült el teljesen — közel két évtizede alakítják. Már állnak a főmúzeum falai, tető is fedi, de még egy rövid időnek el kell telnie, hogy minden a helyére kerüljön az 56 hektáron. A nemzeti emlékhely azonban régóta fogadja a turistákat, becslések szerint évente 200 ezren keresik fel. Sokan kérdezik egymástól, mi minden lesz itt még, hogyan halad az építkezés. Valójában a munka már nagyon régen elkezdődött.

tartózkodtak ott. Nos, egy országgyűlést nem lehet kiánsni és a régészet sem tudja Árpád szerepét tisztázni. De Anonymusnak hitelt lehet adni. Szeren voltak honfoglalók. A pusztá előnevet a XVI. században kaphatta ez a település, amikor a törökök végigpusztították ezt a vidéket, pusztá lett mindenkiből. Az ásások eredményei pedig: a XII. századi templom és kolostor egy részét feltártuk, a templom egy része alatt X. századi honfoglalás kori falat találtunk. A történelmi folyamatosság bizonyított, mert pogánykori temetőre bukkantunk néhány száz méterre a templomtól.

— *Most a Feszty-körkép ügyében csönd van. Pedig az elmúlt években szenvedélyesen izzott a vita körülötte. Nyugodtak legyünk vagy izguljunk a körkép miatt?*

— A kép gurigára tekerve Dorozsmán, egy barakképületben, sorsára vár. A vásznat tartósították, de jó lenne, ha mielőbb az ópusztaszeri főmúzeumba kerülne.

Az emlékpark főépülete kunhalomot juttat az eszembe. Henger alakú a főmúzeum, betonból készült, kupolateteje pedig fa és üveg. Ezen a vidéken egyedülálló építészeti alkotás, amelynek belső szerelési munkái talán jövőre befejeződhetnek. Akkor minden bizonnyal kicsomagolják a Feszty-körképet, mert ide kerül. Pályázaton nyerte el 1978-ban a szegedi Csomitervező kollektívája az épület tervezését. *Novák István* vezető építész így idézi fel azt a pillanatot, amikor a megbízást kapták.

— Sokan mondták már, hogy a főépület olyan, mint egy kunhalom. Nem tagadom, az ősi forma hatott rám. Szentesen nőtem fel és a múzeum igazgatójának a fia barátom volt. Így családi körben sokat hallottam a népvándorlásról. És, mint alföldi gyereket, mindig is izgatott, miért van annyi domb a mezőn. Később *Trogmayer Ottó* beavatott néhány régészeti titokba. Különféle honfoglalási temetkezési szokásokat megismertem és hobbimá vált a múlt faggatása. Most már tudom, milyen az okkersiros temetkezés, ami történelmünk egy időszakában általános volt. Készültem a históriából, ezért is terveztem kupola alakúra a főmúzeumot, ami az emlékpark központja. Így szeretnék emlékeztetni a formakultúra segítségével történelmünkre.

Kemping és vendéglő

— *Ma még csak a csupasz falak láthatók, kérem, mutassa be olvasóinknak a főmúzeum épületét.*

— A gazdaságosság miatt a területre elképzelt múzeumi látványokat egyetlen épületbe telepítjük. Ha ez nem így történe, akkor olyan hatalmas összegbe került volna a kivitelezés, hogy talán az emlékpark, a vállalkozás ügye meghiúsulhatott volna. Egyébként eddig körülbelül 100 millió forintot használtak fel a kivitelezésre. A múzeum legalsó szintjén, a „földben” lesz a régészeti, az első emeleten az agrártörténelmi, a galéria részben a historizmus Magyar-

országon című kiállítás. A Feszty-körképet az épület központjában helyezik el. Hogy pontosan mikor, ne tőlem kérdezze.

A múlt idézésénél segítséget kértem *Szabó G. Lászlótól*, az Országos Emlékbizottság titkárától, a Csongrád megyei Tanács elnökhelyettesétől is. Am őt már a jövő miatt is kérdeztem.

— Az emlékbizottság 1980-ban döntött a központi épület megépítéséről és két év múlva kezdődött el a kivitelezés. A terv szerint ennek költsége 92 millió forint lett volna, de a beruházás elhúzódása miatt a végső összeg meghaladja a 150 millió forintot. Jelentős anyagi támogatást kaptunk az építkezéshez a MÉM-től, az ÉVM-től, a Hazafias Népfront Országos Tanácsától és a TOT-tól. A nagyrányú segítség ellenére sem dűskálhattunk a pénzben, és szinte a semmiből lett a gyönyörű szép emlékpark. Én személy szerint elégedett vagyok a megvalósítás ütemével. Bár néha, például tavaly, az építők gyorsabban is dolgozhattak volna. Hogy mikor fejeződik be a kivitelezés? A központi épület teljesen kész lesz 1990-re. Ott lesz a Feszty-körkép és függetlenül attól, hogy tart vagy befejeződik a restaurációja, a múzeumot megnyitjuk a látogatók előtt. A romkert feltárása és a skanzen építése sem tarthat tovább 1990-nél.

— *Az utóbbi időben egyre több fórumon vetik fel, kellene szálloda is és egy nagy vendéglő Ópusztaszerre. A turizmus növekszik és a meglévő kis étterem képtelen a vendégek fogadására.*

— Annak csak örülhetünk, hogy az érdeklődés középpontjába került az emlékpark. Nemcsak felnőttek keresik fel nagy számban, hanem iskolai kirándulócsoporthoz is. Ezzel a belföldi turizmussal számolni kell, és ezért lehetőségeinkhez mérten szerényen — hiszen kevés pénzünk van — javítjuk a vendéglátás körülményeit.

HALÁSZ MIKLÓS

